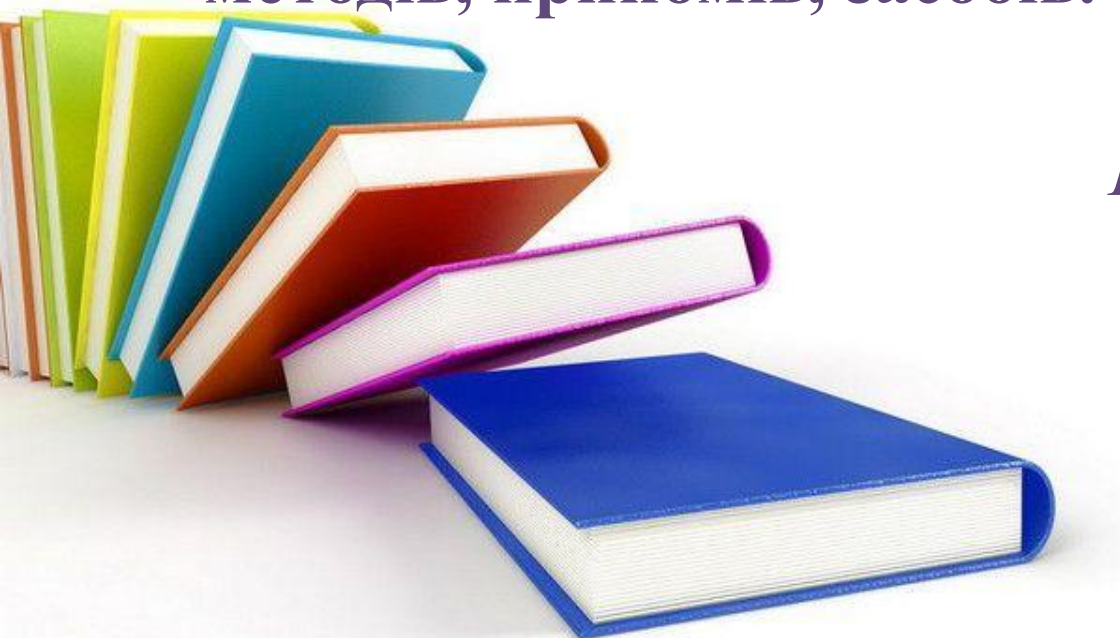

**Перспективний
педагогічний досвід:
вдосконалення системи
пошуку, вивчення,
узагальнення, поширення
та впровадження у
педагогічну практику**

**Виступ на семінар
методиста
Казанківського
ПАЛ Баранюк Л.Г.**

Передовий педагогічний досвід – це така організаційно-педагогічна діяльність, в процесі якої стабільні позитивні результати у розв’язанні актуальних педагогічних проблем забезпечуються використанням оригінальних форм, методів, прийомів, засобів навчання та виховання або інтеграції вже відомих форм, методів, прийомів, засобів.

П.П.Жерносек

«Суть керівництва сучасною школою полягає в тому, щоб у найважчій справі на очах учителів створювався, визрівав і стверджувався кращий досвід, який втілював би в собі передові педагогічні ідеї»

В.О.

Ознаки перспективного педагогічного досвіду

1. Високі кількісні та якісні показники результатів навчально-виховного процесу за основними параметрами:

- *сформованість громадської спрямованості учнів;*
- *освіченість учнів: повнота й міцність знань, система і міра їх узагальненості, уміння переносити знання в нову ситуацію;*
- *сформованість в учнів пізнавальних інтересів й потреб, прагнення до самоосвіти, наявність у навчальній діяльності схвалених суспільством мотивів і ціннісних орієнтацій;*
- *вихованість учнів та сформованість їх суспільнозначущих ціннісних орієнтацій у діяльності, активної життєвої позиції, потреби в самовихованні;*
- *трудовий досвід, наявність необхідних умінь та прагнення до різних видів діяльності, самоконтроль, самоаналіз зробленої роботи, раціональний підхід до справи та ін.*

2. Оптимальність педагогічного досвіду – це досягнення найкращих результатів у навчально-виховній роботі за умов найменшої витрати сил і часу педагогів та учнів, так щоб цей досвід не став перешкодою для вирішення інших, не менш важливих освітніх і виховних задач.

3. Стійкість, стабільність досвіду, його тривале функціонування.

4. Можливість повторення і творчого використання досвіду одного педагога іншими, розширення цього досвіду до масового.

5. Перспективність досвіду. ППД завжди має майбутнє, перспектива його розвитку очевидна.

6. Наукова обґрунтованість передового педагогічного досвіду.

Види перспективного педагогічного досвіду

За обсягом:

- *система роботи загальноосвітнього навчального закладу, а також усіх підрозділів освіти в Україні (відділи та департамент освіти, інститут ІППО, НМЦ тощо);*
- *система роботи працівника освітнього закладу;*
- *розв'язування важливої педагогічної проблеми в освітньому закладі;*
- *певні форми, методи та прийоми роботи, які використовують у закладі освіти, що забезпечують стабільні позитивні результати);*
- *форми, методи та прийоми, які використовують окремі працівники освіти (наприклад, проектне навчання як засіб розвитку особистості учня).*

За рівнем творчої самостійності:

- репродуктивний (діяльність, яка не має в собі чогось нового, але спрямована на сумлінне виконання своїх професійних обов'язків);
- раціоналізаторський (діяльність, яка пов'язана із творчим використанням відомих форм і методів, спрямована на підвищення ефективності педагогічної праці);
- новаторський (діяльність, яка завжди пропонує суттєві зміни в навчально-виховній роботі, має в собі елементи творчого пошуку, новизни, оригінальності).

**Орієнтовні питання, які варто вивчити під час виявлення педагогічного досвіду:
У галузі навчання та розвитку:**

- 1. Підготовка педагога до уроку.*
- 2. Зворотний зв'язок, майстерність опитування учнів.*
- 3. Уміння пояснювати матеріал: активізація, проблемність, структурність, різноманітність прийомів, ТЗН тощо.*
- 4. Розвиток здібностей учнів, індивідуальний підхід, робота з обдарованими та слабо встигаючими учнями.*
- 5. Розвиток самостійності учнів, їх уміння добувати знання, моделювати, розв'язувати оригінальні вправи, використовувати знання на практиці тощо.*
- 6. Виховання в процесі навчання. Прийоми вироблення переконань, система вимог, особистий приклад педагога, етика тощо.*

У галузі виховної роботи:

- 1. Вміння вивчити особистість учня, його здібності, темперамент, характер, схильності, рівень культури.*
- 2. Робота з колективом учнів.*
- 3. Організація виховного заходу.*
- 4. Методика проведення класної години.*
- 5. Моральне, естетичне і фізичне виховання учнів.*
- 6. Виховання працелюбності, почуття відповідальності, активності у громадському житті.*
- 7. Робота з активом учнів і «важковиховуваними учнями».*
- 8. Робота з батьками учнів.*

Процес покрокового вивчення виявленого досвіду

- Перший крок - знайти «родзинку» в методах роботи педагога, якраз те, що оживляє, здавалося б, відомий прийом, робить його дієвим та результативним.
- Другий крок – виявлення елементів цього прийому, ніби розчленування його на складові частини і визначення вагомості цих елементів, знаходження основної, «вирішальної» ланки.
- Третій крок – встановлення того, чи можливо відтворити цей досвід та передати іншим, чи він цілком залежить від особистості педагога: його ерудиції, артистичності, темпераменту.

План вивчення системи роботи перспективного педагога:

- 1. Ознайомлення з загальною підготовкою педагога: науковою, методичною, зі спеціальності;*
- 2. Вивчення системи підготовки педагога до уроків і позакласних заходів (планування, стан кабінету, дидактичне забезпечення тощо);*
- 3. Відвідування кількох уроків з однієї теми;*
- 4. Аналіз результатів роботи педагога (рівень знань і розвиток учнів).*

Ознаки критерію виявлення ступеня ефективності

- 1 Відповідність ППД тенденціям ППД суспільного розвитку, соціальним замовленням.
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5
 - 6
 - 7
 - 8
- Висока результативність і ефективність педагогічної діяльності.
 - Оптимальне витрачання сил і засобів педагогів і учнів для досягнення стійких позитивних результатів навчання.
 - Стабільність результатів навчально-виховного процесу.
 - Наявність в діяльності педагога елементів новизни, яка проявляється під час спостережень педагогічного процесу.
 - Актуальність, обґрунтованість і перспективність виявленого досвіду.
 - Репрезентативність – це достатня перевірка досвіду часом та підтвердження позитивних результатів даного досвіду
 - Відповідність виявленого досвіду сучасним досягненням

“ Тільки той досвід навчання можна вважати дійсно позитивним, який забезпечує значні зрушення в загальному розвитку учнів: вміння аналізувати і синтезувати, абстрагувати й узагальнювати, а в області практичних дій - вміння провести детальний аналіз об'єкта, що підлягає виготовленню, виділити необхідні робочі операції, намітити їх послідовність; в процесі роботи контролювати свої дії, вчасно вносити в них необхідні корективи ”

Скаткін М.М. та Богданова О.С.

Основні етапи роботи з виявлення та вивчення ППД:

- **Етап порівняння** - фіксація зовнішніх, формальних відмінностей досвіду на основі безпосереднього емоційного сприйняття та визначення мети, форм і методів вивчення ППД педагога.
- **Етап опису** - знаходження окремих особливостей в організації освітнього процесу на основі спостережень і аналізу роботи педагога.
- **Етап осмислення виявленої основної педагогічної ідеї досвіду** - вдумливе проникнення в систему роботи педагога, аналіз отриманих результатів, облік вкладу в отриманий результат всіх взаємодіючих ланок навчально-виховного процесу.
- **Розробка рекомендацій і визначення подальших перспектив розвитку даного досвіду.**

Алгоритм виявлення та вивчення ППД:

1. Виявлення об'єкта вивчення:

- *оцінка діяльності педагога за допомогою діагностичної програми спостереження;*
- *виявлення педагога в колективі, який отримує стійкі позитивні результати;*
- *перший збір інформації про діяльність педагога;*
- *виявлення чинників, що сприяють отриманню високих результатів;*
- *визначення об'єктів вивчення.*

2. Постановка мети вивчення:

- *виявлення істотного протиріччя, на вирішення якої спрямований творчий педагога;*
- *формулювання проблеми;*
- *теоретичне обґрунтування досвіду;*
- *виявлення гіпотези про сутність і основних ідей досвіду;*
- *формулювання мети вивчення.*

3. Збір інформації по досліджуваному досвіді:

- відбір методів збору і обробки інформації;*
- складання програми спостереження за діяльністю педагога і дітей на заняттях і в повсякденному житті з вивченої проблеми;*
- реалізація методів збору інформації про досвід.*

4. Педагогічний аналіз зібраної інформації:

- розчленування досліджуваного досвіду на частини, що відповідають основним ідеям досвіду;*
- оцінка ідей досвіду на основі критеріїв;*
- визначення причинно-наслідкових зв'язків між заявленою проблемою і ідеєю досвіду;*
- виявлення місця і ролі досвіду в цілісній педагогічній системі.*

Методика вивчення виявленого досвіду за Набокою Л.Я.

1. Спостереження за навчально-виховним процесом:

а) діяльність педагога:

- загальна мета освітнього процесу, конкретні педагогічні задачі, підходи до змісту навчання;
- управління процесом засвоєння учнями знань, умінь, навичок, формування і розвитку компетенцій;
- організація навчальних ситуацій;
- володіння різними типами педагогічної мислєдіяльності (методичної, діагностичної, проєктувальної, коректувальної);
- облік зовнішніх і внутрішніх умов, у яких відбувається навчання;
- засоби, розроблені носієм досвіду; матеріальна оснащеність занять;
- провідні чинники, що забезпечують високі результати;
- розвиток особистісних якостей учнів;

б) діяльність учнів:

- мотивація навчальної діяльності; самостійність думки;
- уміння й навички самостійного засвоєння й застосування знань;
- комунікабельність;
- наявність моральних якостей у навчально-пізнавальній діяльності.

2. Аналіз змісту сутності педагогічної системи І П П:

- бесіди з педагогом щодо бачення ним сутності свого досвіду: його педагогічних ідей, особливостей технології, виявлених ним позитивних результатів своєї діяльності;
- вивчення комплексу наявного у педагога навчально-методичного забезпечення своєї педагогічної технології;
- узагальнення результатів спостереження навчальної діяльності педпрацівника і виокремлення фактів, що засвідчують особливості педтехнології, як її застосування впливає на розвиток учнів.

3. Вивчення результативності педагогічної системи педагога:

- опитування учнів (інтерв'ю, анкети);*
- проведення контрольних зрізів (усне або письмове тематичне опитування).*

4. Аналіз застосованих методів:

- загально-теоретичні: індукції та дедуції, аналізу і синтезу, моделювання, порівняння, класифікації та узагальнення, абстрагування та конкретизації тощо;*
- методи емпіричного вивчення: вивчення літератури, документів та результатів діяльності, спостереження, опитування, оцінювання, тестування.*

План вивчення ППД

- 1). Розподіл обов'язків між членами групи, згідно наказу директора навчального закладу «Про вивчення та узагальнення ППД педагога _____» .*
- 2). Підвищення науково-педагогічної та методичної компетентності носія досвіду педагогічних працівників, які безпосередньо вивчатимуть та узагальнюватимуть досвід педагога через результати його діяльності.*
- 3). Форми вивчення, аналізу й узагальнення досвіду.*

Алгоритм роботи методиста з педагогом по виявлених перспективних прийомах навчання, виховання, розвитку учнів

- *Пропозиція педагогічному працівнику розповісти про методичні знахідки на засіданні МК.*
- *Далі запропонувати педагогу розповісти про систему його роботи на методичній раді.*
- *Згодом запропонувати виступити на семінарі, науково-практичній конференції, до якої треба підготувати не тільки доповідь, але і тези для публікації.*
- *Запропонувати здійснити опис власного досвіду роботи за спеціальним алгоритмом.*

Алгоритм структури опису педагогом власного досвіду роботи

- Висвітлення досягнутих результатів (на початку вказати і обґрунтувати конкретні потреби, що зумовили пошук).
- Задум і шляхи його реалізації.
- Умови, що забезпечують досягнення найвищих результатів;
- Організаційно-методична система роботи (засоби, методи, прийоми, організаційні форми).
- Що нового вніс досвід і що з вже відомого використовується Вами по-новому?
- Яку трудність, проблему масової практики допомагає вирішити Ваш досвід?
- Складність і суперечність пошуку (невдачі й труднощі, які були подолані в процесі становлення досвіду);
- Межі використання досвіду й рекомендації щодо його використання (адресна спрямованість досвіду).

Уміння, які необхідні педпрацівнику для аналізу власної педагогічної діяльності

- *прогнозувати, планувати, оцінювати свою діяльність;*
- *спостерігати, помічати, фіксувати педагогічні факти;*
- *бачити у взаємозв'язку компоненти педагогічного процесу;*
- *спиратися на нові ідеї психолого-педагогічної науки.*

Методи вивчення ППД:

- спостереження за діяльністю педагогічного працівника;
- бесіди з носієм досвіду з метою виявлення педагогічних інновацій;
- вивчення педагогічної документації педагога, досвід якого вивчається;
- бесіди з педагогічними працівниками та учнями про педагогічні інновації у навчанні, які застосовує носій ППД;
- анкетування колег носія ППД, його учнів про форми і методи педагогічних інновацій у навчально-виховному процесі, які застосовує носій ППД;
- здійснення моніторингу навчальних досягнень учнів, яких навчає носій ППД .

Основні форми вивчення ППД:

- Відкриті заняття з різних тем і питань навчально-виховної роботи.
- Педагогічні ради, виробничі збори, наради з проблем педагогіки.
- Науково-методична та науково-практична конференції.
- Педагогічні читання.
- Педагогічна виставка.
- Диспути та дискусії з актуальних проблем навчально-виховної роботи.
- Семінарські заняття з проблем педагогіки.
- Практикуми з розробки методики вивчення й узагальнення педагогічного досвіду.
- Педагогічні консультації.

Умови формування досвіду

Перша група умов (педагог):

- рівень педагогічної майстерності;
- стиль спілкування з учнями;
- висока ступінь сформованості переконаності в дієвості тієї системи заходів з активізації навчання, яку педагог ефективно застосовує.

Друга група умов (учні):

- рівень сформованості пізнавальних інтересів учнів, знань і способів діяльності.

Третя група умов (навчально-матеріальна база):

- наявність функціонально придатних навчальних кабінетів, що дозволяють включити кожного учня в активну навчально-пізнавальну діяльність.

Четверта група умов (навчально-методична база):

- планування педагогом програмового матеріалу;**
- підготовку до уроків;**
- набір засобів і прийомів, що підвищують ефективність кожного уроку;**
- цілеспрямовані додаткові заняття з учнями, які мають проблеми в навчанні;**
- позакласні заняття, які тісно пов'язані з навчальною роботою і сприяють зміцненню і поглибленню знань учнів.**

Вимоги до виявлення та вивчення ППД:

- **проводити попереднє спостереження за роботою педагога у вересні-жовтні протягом 10-15 днів з метою визначення суті досвіду, його оцінювання з точки зору визначених критеріїв;**
- **грунтовне вивчення досвіду, яке передбачає тривалу, планомірну роботу за планом, в два періоди: у грудні-травні з інтервалами 3,5-4 місяці протягом 5-7 днів;**
- **контрольне вивчення, аналіз ефективності роботи педагога і результативності його досвіду;**
- **рекомендації носію досвіду систематично протягом року вести щоденник спостережень з питань реалізації основних аспектів досвіду (позитивні моменти, труднощі, які він долає в процесі роботи).**

Алгоритм здійснення аналізу виявленого та вивченого перспективного педагогічного досвіду:

- результати аналізу та оцінки вивчення ППД**
- КМЗ діяльності педагога і учнів**
- діяльність учнів на заняттях**
- діяльність педагога**
- зміст навчання**
- педагогічні завдання**

ІДЕЯ Є СМИСЛОВИМ ЦЕНТРОМ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ АБО ПРОГРЕСИВНОГО ДОСВІДУ ТА ПРОЯВЛЯЄТЬСЯ В УЗАГАЛЬНЕНИХ ВИСНОВКАХ І СУДЖЕННЯХ, ЩО ПОЄДНУЮТЬ У СОБІ ЯК ОБ'ЄКТИВНЕ ЗНАННЯ ПРО НАЯВНУ ПЕДАГОГІЧНУ ПРОБЛЕМУ, ТАК І СУБ'ЄКТИВНУ МЕТУ, СПРЯМОВАНУ НА ЇЇ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Сутність і мета узагальнення перспективного педагогічного досвіду полягає в тому, щоб досягнення майстрів педагогічної праці зробити здобутком усіх педагогічних працівників

Необхідно пам'ятати, що опис повинен ґрунтуватися на:

- **на накопиченні фактичного матеріалу, що пов'язано з фіксацією результатів спостережень;**
- **проведеному дослідженні;**
- **вивченні творчих робіт, текстів доповідей і виступів, робіт учнів, розробок заходів, планів, програм, дидактичного інструментарію;**
- **рішеннях протоколів нарад і зборів, та відгуків.**

Розповсюдження

це активний, цілеспрямований процес, що припускає подолання труднощів, систему заходів, що забезпечують оперативну інформацію і швидкий результативний пошук необхідних об'єктів вивчення, ініціативу й зацікавленість тих, хто цього досвіду потребує;

Розповсюдження здійснюється на основі усної і письмової пропаганди й предметного показу. Засобів для цього дуже багато: відкриті заняття, школи перспективного досвіду, творчі звіти, огляди-конкурси, педагогічні читання, статті в газетах і журналах, бюлетені тощо.

Завжди пам'ятайте!

- Потрібно вміти взяти на озброєння ефективні моменти з ППД і обережно, з урахуванням своїх індивідуальних якостей, застосовувати їх на практиці.
- Ніколи не впадати у відчай, коли відразу не все виходить, хоч Ви дієте, здавалося б, точно так як Вам рекомендували педагоги-майстри.
- Вдження ППД - це довгий і тяжкий шлях пошуку і становлення, але ідея, закладена в досвіді, врешті-решт втілиться у практику, нехай дещо в іншій формі, в інших прийомах - це не головне.
- Дуже корисно порівнювати поетапно отримані результати з результатами творців досвіду й аналізувати причини як успіхів, так і невдач.
- Навчати, як В. Шаталов чи Є. Ільїн, О. Пометун чи Ш.Амонашвілі, зможуть далеко не всі педпрацівники, бо це особливий талант, але структурно виділити головні думки, забезпечити постійний контроль за роботою учнів, розвивати здатність їх розмірковувати, оцінювати явище, подію, висловлювати свою думку тощо – може і повинен кожен педагог.